Gwersi a ddysgwyd: Ymatebion i COVID-19 gan y Sector Blynyddoedd Cynnar yng Nghymru rhwng 2020 a 2023

Cathryn Knight, Prifysgol Bryste
Jacky Tyrie, Prifysgol Abertawe
Ioanna Bakopoulou, Prifysgol Bryste
Margarida Borras Batalla, Prifysgol Metropolitan Manceinion

CRYNODEB

Pwrpas yr astudiaeth hon oedd deall sut mae ymarferwyr addysg a gofal plentyndod cynnar yng Nghymru yn gweld effaith y pandemig COVID-19 ar eu sector; sut mae'r canfyddiadau hyn wedi newid dros amser; a'r hyn y gallwn ei ddysgu o'r profiadau hyn i gefnogi'r broses o adfer o argyfwng yn y dyfodol, ac ymarfer effeithiol ac ymatebol i'r cyd-destun mewn lleoliadau Addysg a Gofal Plentyndod Cynnar (ECEC). Defnyddiwyd proses ymchwil tri cham, yn cynnwys dau arolwg ar-lein (Tachwedd–Rhagfyr 2020, *n*=379; Chwefror–Mawrth 2023 *n*=352) a grwpiau ffocws ar-lein (Mai 2023, *n=12*). Yn gyffredinol, roedd ymarferwyr yn 2023 o'r farn bod effaith y pandemig yn waeth na'r rhai a gwblhaodd yr arolwg yn ystod anterth y pandemig yn 2020. Esboniwyd hyn gan yr effaith negyddol ar wasanaethau cymorth cydlynol yn dilyn y pandemig. Dywedodd traean a mwy o'r cyfranogwyr yn y ddau arolwg fod eu lleoliad wedi cael trafferth aros yn hyfyw, tra bod cyfranogwyr y grwpiau ffocws yn sôn am 'sector a anghofiwyd' ac yn teimlo nad oeddent yn cael eu gwerthfawrogi yn eu rolau. Trafododd ymarferwyr newidiadau a oedd wedi parhau a addaswyd o ganlyniad i COVID-19, a oedd yn cael eu hystyried fel cyfleoedd a heriau yn deillio o brofiad y pandemig. Roedd y rhain yn ymwneud yn bennaf ag addasu'r lleoliad i'r lefel uwch o angen yr oedd plant yn y lleoliad yn ei ddangos. Mae'r papur yn cloi drwy ddarparu argymhellion

https://doi.org/10.16922/wje.27.2.4cym

ar gyfer polisi ac ymarfer ac yn pwysleisio'r angen i ddefnyddio pandemig COVID-19 fel cyfle dysgu ar gyfer myfyrio ac arloesi ym meysydd polisi ac ymarfer ECEC yng Nghymru ac yn fyd-eang.

Geiriau allweddol: COVID-19, y blynyddoedd cynnar, addysg a gofal plentyndod cynnar, arferion gorau, Cymru

Cyflwyniad

Ar 5 Mai 2023 datganodd Sefydliad Iechyd y Byd nad oedd COVID-19 bellach yn 'argyfwng iechyd byd-eang', dair blynedd, tri mis a chwe diwrnod ar ôl iddo gael ei ddatgan felly ar 30 Ionawr 2020 (WHO, 2023). Eto, er bod yr argyfwng byd-eang wedi dod i ben, mae cydnabyddiaeth eang o'r effaith tymor hwy y mae'r pandemig wedi ei chael ar systemau addysg yn fyd-eang (OECD, 2020; Hoffman a Secord, 2021; Wernerand a Woessmann, 2023; Poulain et al., 2021). Mae'r effaith hon wedi ei theimlo'n enbyd yn sector y blynyddoedd cynnar (Pascal et al., 2020; Hobbs a Bernard, 2021).

Yn y DU, er bod rhai lleoliadau gofal plant ar gyfer y rhai dan bump oed yn cael eu cynnal gan y Llywodraeth (lleoliadau a gynhelir), mae yna sector preifat, gwirfoddol ac annibynnol (PVI) mawr a gwnaeth y cau gorfodol, yn ystod COVID-19, godi cwestiynau am hyfywedd y sector (Hobbs a Bernard, 2021) – heriau a waethygwyd gan y pandemig ond sydd hefyd yn adlewyrchu problemau hirsefydlog gyda strwythurau cyllido cymhleth, a thameidiog yn aml, mewn addysg y blynyddoedd cynnar (Hobbs a Bernard, 2021, Tyrie et al., 2021; Araújo et al., 2021). Ar ben hynny, mae effaith y pandemig ar ddatblygiad plant wedi'i gofnodi'n helaeth (Penna et al., 2023; Sato et al., 2023; Barnett a Jung, 2021; Tyrie, Knight a Borras, 2021) yn enwedig y rhai mewn grwpiau difreintiedig (Gonzalez a Bonal, 2021; Mays et al., 2022, Hobbs a Bernard, 2022). Yn ddiddorol, fe wnaeth James et al (2021) a Hampton a McAuley (2023) ganfod bod effaith pandemig COVID-19 ar lesiant yn fwy cadarnhaol (na negyddol) i blant iau.

Yng Nghymru, lansiodd Llywodraeth Cymru y rhaglen ariannu 'Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau' yn 2020 mewn ymateb i bandemig COVID-19. O ganlyniad, cafodd 2,452 o staff cyfwerth ag amser llawn eu recriwtio i'r sector. Er bod gwerthusiad

o'r rhaglen hon wedi nodi manteision y staff ychwanegol, codwyd pryderon am anghenion hyfforddi staff newydd, ac am sut i gefnogi'r sector yn y tymor hwy pan ddaw'r cynllun i ben (Andrews et al., 2023). Mae'r adroddiad yn nodi y bydd y profiad o darfu ar addysg yn parhau a bydd plant a'r gweithlu yn wynebu tarfu parhaus gan COVID-19 (Andrews et al., 2023, t. 8). Nod y papur hwn yw deall sut mae ymarferwyr ECEC yng Nghymru yn gweld effaith y pandemig ar eu sector; sut mae'r canfyddiadau hyn wedi newid dros amser; ac, yn bwysicach, yr hyn y gallwn ei ddysgu o'r profiadau hyn i gefnogi adferiad COVID-19, a llywio ymarfer yn y dyfodol mewn lleoliadau ECEC.

Cefndir

Mae'r mwyafrif o blant bach yn y DU bellach yn cael profiad o addysg a gofal plentyndod cynnar ffurfiol cyn dechrau'r ysgol gynradd (GOV.uk, 2023; llyw.cymru, 2018). Mae'r gydnabyddiaeth o bwysigrwydd ECEC ar gyfer datblygiad plant yn ddiamheuol (Sylva et al., 2004). Ar ei orau, gall darpariaeth y blynyddoedd cynnar fod yn drawsnewidiol i blant a'u teuluoedd (Hunkin, 2019). Mae'n rhoi cyfleoedd i weithwyr proffesiynol medrus ym maes y blynyddoedd cynnar feithrin datblygiad addysgol, emosiynol, cymdeithasol a chorfforol plant bach.

Effaith COVID-19 ar Addysg a Gofal Plentyndod Cynnar (ECEC)

Mae pandemig COVID-19 a'r effaith ar sector y blynyddoedd cynnar wedi newid yn sylfaenol y cyd-destun lle mae cenhedlaeth o blant ifanc wedi tyfu a datblygu. Effeithiodd y pandemig ar y sector ECEC mewn nifer o ffyrdd, gan gynnwys cau meithrinfeydd dros dro ac yn barhaol, a heriau o ran y gweithlu (Senedd y DU, 2021), er, dylid nodi bod heriau blaenorol yn bodoli yn y sector (Hobbs a Bernard, 2021).

Yng Nghymru, ar 18 Mawrth 2020, cyhoeddodd Gweinidog Addysg Cymru y byddai ysgolion a lleoliadau ECEC yn cau ar gyfer darpariaeth statudol gyda lleiafrif o leoliadau yn parhau i fod ar agor drwy sefydlu 'systemau hyb' ar gyfer plant i rieni a oedd yn weithwyr allweddol neu ar gyfer plant a oedd yn cael eu dosbarthu fel plant agored i niwed. Fe wnaeth lleoliadau ailagor yn raddol ym mis Mehefin-Gorffennaf 2020. Dechreuodd blwyddyn academaidd 2020/21 (Medi 2020) gyda

phlant mewn ysgolion a lleoliadau ECEC er bod systemau 'swigod' ar waith a oedd yn golygu bod unigolion/dosbarthiadau a grwpiau blwyddyn o blant yn cael eu hynysu pe bai achos positif o COVID-19 yn cael ei ganfod. Cafwyd ail gyfnod o gyfyngiadau symud cenedlaethol rhwng Ionawr a Mawrth 2021 gydag ysgolion yn cau unwaith eto, er bod rhywfaint o ddarpariaeth blynyddoedd cynnar PVI yn parhau i fod ar agor ynghyd ag ysgolion hyb. Roedd hyn yn golygu bod ymarferwyr blynyddoedd cynnar wedi cael profiadau amrywiol o'r pandemig - tra bod rhai wedi gweithio gydol y cyfnod, cafodd eraill eu rhoi ar ffyrlo am gyfnodau maith. Ar draws y sector gofal cymdeithasol yng Nghymru, mae ymchwil wedi adrodd diffyg cefnogaeth i ymarferwyr y tu allan i'r gwasanaeth iechyd gwladol (GIG) yn ystod y pandemig (Chesire-Allen a Calder, 2022; Vicary et al., 2020).

Effaith COVID-19 ar ddatblygiad plant

Mae tystiolaeth ledled y byd bod llawer o feysydd datblygiad plant wedi cael eu heffeithio o ganlyniad i COVID-19, gan gynnwys eu lleferydd ac iaith (Chadd et al., 2021), datblygiad gwybyddol (Deoni et al., 2021), datblygiad cymdeithasol (Najamuddin et al., 2022) a datblygiad corfforol (Stanford, 2021), yn ogystal â'u hiechyd meddwl a'u llesiant (Hawrilenko et al., 2021). Mae tystiolaeth o'r Ages and Stages Questionnaire a gwblheir pan fydd plant yn ddyflwydd ac yn ddyflwydd a hanner yn Lloegr, yn dangos bod cyfran lai o blant yn cyflawni lefel ddisgwyliedig o ddatblygiad ar draws pob un o'r pum maes mesur (Office for Health Improvement and Disparities, 2021).

Mae ymchwil o gyd-destun Lloegr yn awgrymu bod y pandemig wedi effeithio ar y broses o bontio i'r ysgol gyda thystiolaeth glir gan athrawon sy'n dweud mai dim ond hanner eu myfyrwyr a gyrhaeddodd i ddechrau'r dosbarth derbyn (pedair i bump oed yn y DU) yn 2021 oedd yn 'barod i'r ysgol' (Bakopoulou, 2022; YouGov a Kindred, 2022). Yn yr un modd, adroddodd Tracey et al. (2022) mewn astudiaeth ar raddfa fawr o blant (n=960) rhwng tair a phedair oed, ar ddiwedd y flwyddyn dderbyn, fod cyfran y plant a gyrhaeddodd y lefelau disgwyliedig o ddatblygiad ym mhob maes wedi gostwng o 72 y cant ar gyfer carfan 2019 i 59 y cant yn unig yn 2021. Roedd y gwahaniaeth hwn yn cyfateb i, ar gyfartaledd, tri yn rhagor o blant ym mhob ystafell ddosbarth heb gyrraedd y lefelau disgwyliedig erbyn diwedd y flwyddyn ysgol (Tracey et al., 2022).

Hefyd, yng nghyd-destun Lloegr, canfu Platt (2021) fod COVID-19 wedi cael effaith arbennig o niweidiol ar rai plant bach difreintiedig ac agored i niwed. Mae anghydraddoldeb wedi dyfnhau, gyda phlant bach mewn teuluoedd ethnig lleiafrifol ac mewn ardaloedd lle'r oedd tlodi eisoes yn gyffredin, yn cael eu heffeithio'n fwy (Platt, 2021). Mae ymchwil o'r DU ac Awstralia yn awgrymu bod y ffordd y mae plant yn dysgu ac yn datblygu wedi newid, gyda rhai mathau o ddysgu ar-lein bellach yn cael eu hystyried yn 'hanfodol', gan waethygu effaith y rhaniad digidol rhwng teuluoedd breintiedig a theuluoedd difreintiedig (Coleman, 2021; Seymour et al., 2020).

Canfu ymchwil flaenorol o gyfandiroedd America (Atiles et al., 2021) a'r DU (Christie et al., 2021) fod y pandemig wedi gwaethygu anghydraddoldebau yn y system gyda theuluoedd a phlant agored i niwed neu'r rhai sydd ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY) yn fwy tebygol o syrthio rhwng y craciau - gydag angen brys wedi'i nodi i newid y ffordd y mae rhieni a gofalwyr yn cael eu cynnwys yn addysg gynnar eu plentyn. Yng nghyd-destun Lloegr, mae Morton and Adams (2022) yn nodi, yn ystod y pandemig, bod llai o ryngweithiadau rhwng rhieni â gweithwyr proffesiynol allweddol y blynyddoedd cynnar, llai o wiriadau ymwelwyr iechyd, llai o atgyfeiriadau at ofal cymdeithasol plant, a bwlch cynyddol rhwng anghenion a oedd yn dwysáu a'r cymorth a oedd ar gael.

Er bod llawer llai o ymchwil ynglŷn ag effaith COIVD-19 yng Nghymru, nag yn Lloegr, mae'r sylfaen dystiolaeth yn ehangu (Thomas et al., 2023, Waters-Davies et al., 2022, Marchant et al., 2022), Eto, mae ffocws yr ymchwil sydd ar gael wedi canolbwyntio ar effeithiau tymor byr y pandemig yn hytrach na gwerthusiad o union natur yr effaith tymor hwy o safbwynt ymarferwyr. Canfu Tyrie, Knight a Borras (2021) fod ymarferwyr yn teimlo mai 'datblygiad cymdeithasol ac emosiynol plant' a gafodd ei effeithio'n fwyaf negyddol gan y pandemig a gwelwyd bod rhai grwpiau demograffig wedi'u heffeithio'n fwy negyddol nag eraill. Fe wnaeth Marchant et al. (2022) gynnal gwaith ymchwil gyda 353 o gyfranogwyr o 59 o ysgolion cynradd o fewn 15 o'r 22 awdurdod lleol yng Nghymru ac adroddodd fod staff ysgolion cynradd yn teimlo bod addysgu yn anodd oherwydd cyfyngiadau COVID-19, yn enwedig i ddysgwyr iau a'r rhai sydd ag anghenion dysgu ychwanegol. Cynhaliwyd arolwg ar raddfa fawr gan James et al. (2021) gyda 6,291 o ymatebwyr 8–25 oed o 81 o leoliadau addysg ledled Cymru a oedd yn archwilio llesiant yn ystod y pandemig yng Nghymru. Yn gyffredinol, awgrymodd yr astudiaeth po ieuengaf oedd y plant, y

lleiaf yr effeithiwyd ar eu llesiant gan y pandemig, gydag amrywiaeth o ffactorau yn effeithio ar eu llesiant hunan-adroddedig.

> Among primary school children, higher wellbeing was seen for those who played with lots of others (rather than alone), were of Asian ethnicity (OR 2.17, 95% CI: 1.26 to 4.3), had a safe play area (OR: 2.4, 95% CI: 1.67 to 2.56) and had more sleep. To support their wellbeing young people reported they would like to be able to play with their friends more. (James et al., 2021)

Ymateb y Sector ECEC

Fe wnaeth y cyfyngiadau symud leihau'r cyfleoedd i rieni a staff y blynyddoedd cynnar geisio a rhoi cyngor. Eto, mae Hobbs a Bernard (2021) yn dadlau bod y sector ECEC yng nghyd-destun y DU wedi ymateb yn llawn dychymyg i heriau'r pandemig trwy ddefnyddio dulliau arloesol a'r cyfryngau cymdeithasol i gefnogi plant a'u teuluoedd. Roedd yna enghreifftiau rhyfeddol hefyd lle'r oedd gwasanaethau cymorth lleol wedi addasu'n gyflym i ddarparu cymorth digidol, mwy o gydweithredu, a gwell systemau atgyfeirio i rieni newydd (Reed, 2021). Yng Nghymru, soniodd ymarferwyr ECEC am strategaethau lleol a roddwyd ar waith yn ystod y pandemig, a oedd yn canolbwyntio'n benodol ar ddulliau cyfathrebu digidol, gyda lefelau amrywiol o lwyddiant (Plant yng Nghymru, 2022). Fodd bynnag, yng Nghymru (Tyrie et al., 2021) a ledled y DU (Ofsted, 2020; Hunnikin a Blackburn, 2020) mae ymchwil wedi dangos hefyd bod llawer o leoliadau ECEC wedi sôn am drafferthion gyda hyfywedd, a staffio yn ystod ac ar ôl y pandemig, a gellir dadlau bod hyn yn gwaethygu problemau parhaus o ran y gweithlu (Hobbs a Bernard, 2021). O ganlyniad, mae'n bwysig deall effaith y pandemig ar y sector, ac yn bwysicach, yr hyn y gallwn ei ddysgu o'r ffordd y gwnaeth lleoliadau ymateb i'r pandemig a all lywio arferion ECEC wrth adfer o argyfwng yn y dyfodol.

Cwestiwn Ymchwil

Felly, nod yr ymchwil hon oedd mynd i'r afael â'r cwestiynau canlynol:

1. Sut mae ymarferwyr ECEC yng Nghymru yn gweld effaith COVID-19 ar y plant a'r teuluoedd y maent yn gweithio gyda nhw, a sut mae hyn wedi newid dros amser?

2. Sut mae ymarferwyr ECEC yng Nghymru yn gweld effaith pandemig COVID-19 ar leoliadau a staff ECEC, a sut mae hyn wedi newid dros amser?
3. Beth mae ymarferwyr ECEC yn teimlo eu bod wedi'i ddysgu o'r pandemig COVID-19 a fydd yn llywio eu hymarfer yn y dyfodol

Yn gyffredinol, nod y prosiect yw myfyrio ar effaith pandemig COVID-19 ar y sector ECEC yng Nghymru, ac ystyried sut y gallwn ddefnyddio'r profiad hwn i lunio polisi ac arferion ECEC yn y dyfodol.

Dulliau

Er mwyn ateb ein cwestiynau ymchwil, gwnaethom ddefnyddio proses ymchwil tri cham, yn cynnwys dau arolwg ar-lein a weinyddwyd trwy Qualtrics (Tachwedd-Rhagfyr 2020 a Chwefror-Mawrth 2023) a grwpiau ffocws ar-lein (Mai 2023). Roedd y dyluniad ymchwil dulliau cymysg hydredol hwn yn golygu bod modd dadansoddi'r tueddiadau hydredol ystadegol yng nghanfyddiadau cyfranogwyr, tra bod y grwpiau ffocws yn darparu mewnwelediadau manwl er mwyn deall ymhellach brofiadau, canfyddiadau ac emosiynau'r cyfranogwyr. Gyda'i gilydd, mae'r dull tri cham hwn, sy'n cyfuno data meintiol ac ansoddol, a gasglwyd ar wahanol adegau, wedi caniatáu i ni archwilio sut mae'r sector wedi esblygu ac i nodi tueddiadau, newidiadau, cyfleoedd a heriau dros amser, pan oedd profiadau COVID-19 yn sylweddol wahanol ar draws y sector ECEC.

Y grŵp cyfranogwyr targed ar gyfer y tri cham oedd ymarferwyr sy'n gweithio mewn lleoliadau ECEC (a gynhelir a PVI) yng Nghymru. Roedd gennym ddiddordeb penodol mewn ymarferwyr a fu'n gweithio gyda phlant rhwng sero ac wyth oed. Yn yr arolygon, cafodd y rhai nad oeddent yn bodloni'r meini prawf hyn eu heithrio o'r dadansoddiad post hoc. Dewiswyd cyfranogwyr ar gyfer y grwpiau ffocws yn seiliedig ar y meini prawf hyn. Ar ddiwedd yr ail arolwg, gwahoddwyd cyfranogwyr i wirfoddoli ar gyfer grwpiau ffocws dilynol trwy adael eu cyfeiriad e-bost. O'r rhai a fynegodd ddiddordeb, dewiswyd sampl bwrpasol er mwyn sicrhau amrywiaeth o ran math o leoliad (e.e., a gynhelir a PVI) ac o ran cwmpas daearyddol ledled Cymru.

Cafwyd cymeradwyaeth foesegol gan y sefydliad a oedd yn cynnal yr arolwg i'r awdur cyntaf+ ar gyfer pob un o'r tri cham o gasglu data.

Cam 1: Arolwg, Tachwedd–Rhagfyr 2020

Roedd yr arolwg cychwynnol yn cynnwys pedair adran: roedd yr adran gyntaf yn gofyn i'r cyfranogwyr am eu gwybodaeth ddemograffig, gyda thair adran ddilynol yn gofyn am newidiadau y mae lleoliadau wedi'u gwneud mewn ymateb i ganllawiau'r llywodraeth ar COVID-19, effaith COVID-19 ar y plant yn y lleoliad, ac effaith COVID-19 ar y lleoliad a'i staff. Cafodd cymysgedd o gwestiynau penagored a chwestiynau caeëdig eu cynnwys ar gyfer pob pwnc. Roedd yr arolwg ar agor i gyfranogwyr am bum wythnos rhwng 12 Tachwedd 2020 a 19 Rhagfyr 2020. Ar yr adeg hon yng Nghymru, roedd lleoliadau ECEC wedi ailagor (ers mis Mehefin 2020) gyda chanllawiau'r llywodraeth ar waith i osgoi lledaeniad y feirws. Cafodd cyfranogwyr eu recriwtio trwy samplu cyfleus didebygolrwydd trwy e-bostio lleoliadau a hyrwyddo'r arolwg trwy'r cyfryngau cymdeithasol. Ar ôl hepgor y rhai nad oeddent yn bodloni'r gofynion demograffig ar gyfer y grŵp cyfranogwyr targed, cofnodwyd 379 o ymatebion. Mae Tabl 1 yn dangos y math o leoliad a rôl ymatebwyr yr arolwg cychwynnol.

Cam 2: Arolwg, Ionawr–Mawrth 2023

Roedd yr ail arolwg yn cynnwys tair adran yn dilyn strwythur tebyg i'r arolwg gwreiddiol. Cafodd yr adran ar ymateb i ganllawiau'r llywodraeth ei hepgor gan nad oedd bellach yn berthnasol i gyd-destun COVID-19 yn 2023. Cafodd cwestiynau allweddol o'r arolwg cychwynnol eu cadw'n gyson i ganiatáu i ni wneud cymariaethau hydredol. Roedd yr arolwg yn agored i gyfranogwyr am saith wythnos rhwng 18 Ionawr ac 8 Mawrth 2023. Roedd y cyfnod casglu data hwn ddwy flynedd ar ôl y cyfnod diwethaf o gau lleoliadau yng Nghymru (Chwefror 2021). Fel gyda'r arolwg cychwynnol, cafodd unigolion eu recriwtio trwy e-bost a'r cyfryngau cymdeithasol. Cafwyd 352 o ymatebion gan y boblogaeth darged. Mae Tabl 1 yn dangos y math o leoliad a rôl yr ymatebwyr o'r ail arolwg. Mae hyn yn dangos bod cyfradd ymatebion yn ôl demograffeg allweddol yn debyg o gymharu â'r arolwg cychwynnol. Er nad ydym yn gwybod a oedd yr un cyfranogwyr wedi ymateb yng ngham 1 a cham 2, mae'r cyfrannau tebyg o ran demograffeg ymatebion yn caniatáu i ni wneud cymariaethau rhwng y ddau arolwg.

Tabl 1 – Demograffeg ymatebwyr yr arolwg

Newidyn	Categori	Arolwg cam 1		Arolwg cam 2	
		n	%	n	%
Lleoliad	Meithrinfa breifat	69	19.6	82	21.8
	Cyn ysgol	76	21.6	73	19.4
	Meithrinfa ysgol	1	.3	11	2.9
	Ysgol Gynradd	32	9.1	66	17.6
	Gofal cofleidiol (clybiau brecwast / ar ôl ysgol)	34	9.7	21	5.6
	Clybiau gwyliau	2	.6	6	1.6
	Gwarchodwr plant	124	35.2	80	21.3
	Arall	14	4.0	37	9.8
Role	Rheolwr lleoliad / Pennaeth	155	41.2	187	53.3
	Athro/arweinydd y blynyddoedd cynnar	39	10.4	36	10.3
	Athro/ arweinydd ystafell ddosbarth	29	7.7	11	3.1
	Gweithiwr / ymarferydd gofal plant	66	17.6	93	26.5
	Nyrs feithrin	13	3.5	3	.9
	Cynorthwyydd addysgu	19	5.1	1	.3
	Arall	55	16.6	20	5.7

Cam 3: Grwpiau Ffocws, Mai 2023

Cynhaliwyd cam olaf y broses casglu data trwy grwpiau ffocws gydag ymarferwyr ECEC. Ar ddiwedd yr ail arolwg, gofynnwyd i gyfranogwyr adael eu cyfeiriad e-bost os oeddent yn dymuno cymryd rhan mewn cyfweliad grŵp ffocws dilynol. Gwahoddwyd yr holl gyfranogwyr a oedd yn bodloni'r meini prawf ar gyfer y grŵp cyfranogwyr targed i gymryd rhan mewn grŵp ffocws ar-lein. Roedd cwestiynau'r grŵp ffocws yn dilyn strwythur tebyg i gwestiynau'r arolwg a'u nod oedd ymhelaethu ar ganlyniadau'r arolwg meintiol. Cynhaliwyd cyfanswm o bedwar grŵp ffocws gyda deuddeg ymarferydd ECEC o amrywiaeth o leoliadau ECEC gan

gynnwys ysgolion (3), gwarchodwyr plant (2), meithrinfeydd preifat (4), a lleoliadau Dechrau'n Deg[1] (3). Cynhaliwyd grwpiau ffocws trwy Zoom, ac fe wnaeth y cyfranogwyr roi cydsyniad ysgrifenedig ar sail gwybodaeth a gofynnwyd iddynt roi caniatâd llafar i recordio'r cyfweliadau.

Dadansoddiad

Data Meintiol: Yn dilyn dadansoddiad un newidyn cychwynnol o'r cwestiynau ym mhob arolwg, cynhaliwyd profion dadansoddi deunewidyn ac amlnewidyn (profion t, chi-sgwâr (X^2) ac ANOVAs) i benderfynu a oedd gwahaniaethau sylweddol rhwng y ddau arolwg.

Data ansoddol: Cafodd recordiad sain ei wneud o bob grŵp ffocws a chafodd y recordiad sain ei drawsgrifio gair am air. Defnyddiwyd dull dadansoddi thematig (Braun a Clarke, 2006; 2022). Cafodd proses anwythol ei defnyddio ar gyfer codio: datblygwyd codau cychwynnol yn annibynnol gan ddau aelod o'r tîm ymchwil yn seiliedig ar batrymau ailadroddol yn y data. Yna cyfarfu'r ymchwilwyr er mwyn cymharu a mireinio'r strwythur codio, gan gytuno ar set derfynol o themâu trwy drafodaeth. Mae'r dull hwn yn cydnabod bod themâu yn cael eu llunio gan yr ymchwilwyr trwy ddehongli, yn hytrach na 'dod i'r amlwg' o'r data.

Canlyniadau

Canlyniadau Meintiol

Mae'r adrannau isod yn amlinellu canfyddiadau'r ddau arolwg meintiol gydag ymarferwyr ECEC.

1 Mae lleoliadau Dechrau'n Deg yn cael eu hariannu gan Lywodraeth Cymru ac maent ar gael mewn ardaloedd difreintiedig sy'n cynnig gofal plant ochr yn ochr â chymorth cymunedol ehangach (Llywodraeth Cymru, 2023).

Ymatebion i'r pandemig

Gofynnwyd i gyfranogwyr yn y ddau arolwg 'Ydych chi wedi newid y mannau a'r lleoedd lle mae plant yn chwarae o ganlyniad i COVID-19?' Canfuwyd cysylltiad arwyddocaol, cymedrol rhwng y ffaith a oedd y lleoliad wedi newid y mannau a'r lleoedd ac amser yr arolwg: $\chi^2(1) = 112.61$, $p<.001$, Cramer's V= 0.44. Dywedodd y mwyafrif o ymarferwyr (79.8 y cant) eu bod wedi newid y mannau a'r lleoedd yn Amser 1, o'i gymharu â 36.3 y cant yn Amser 2. Mae hyn yn awgrymu bod mwy o newidiadau wedi'u gwneud yn 2020 i fannau a lleoedd yr oedd plant yn chwarae ynddynt o gymharu â 2022.

Hyfywedd lleoliadau

Atebodd cyfranogwyr y cwestiwn 'Ers dechrau'r pandemig COVID-19, a yw eich lleoliad wedi cael trafferth parhau i fod yn hyfyw oherwydd effaith COVID-19?' yn y ddau arolwg. Dywedodd dros draean (39.9 y cant) o'r cyfranogwyr eu bod yn cael trafferth aros yn hyfyw yn ystod Amser 1t, ac nid oedd hyn yn wahanol iawn i'r 33.5 y cant a ddywedodd eu bod wedi cael trafferth aros yn hyfyw yn Amser 2: $\chi^2(1) = 2.26$, $p=0.14$.

Llesiant staff a phlant

Yn Amser 1, gofynnwyd i gyfranogwyr am effaith y newidiadau a achoswyd gan COVID-19 ar lesiant corfforol, emosiynol a chymdeithasol plant a staff yn y lleoliad (cwestiwn 1 yn Nhabl 2 a 3). Yn Amser 2, gofynnwyd dau gwestiwn tebyg i gyfranogwyr: 'O edrych yn ôl, pa effaith a gafodd y newidiadau hyn ar lesiant plant / staff *adeg y pandemig*' (cwestiwn 2 yn Nhabl 2 a 3) ac yna 'Wrth edrych yn ôl, ydy'r newidiadau hyn wedi cael *effeithiau tymor hwy* ar lesiant plant / staff' (cwestiwn 3 yn Nhabl 2 a 3). Rhannwyd y cwestiynau hyn hefyd yn ôl llesiant corfforol, emosiynol a chymdeithasol. Ar gyfer pob un o'r tri chwestiwn, gofynnwyd i'r cyfranogwyr raddio eu heffaith ganfyddedig ar raddfa o 0 'effaith negyddol' i 10 'effaith gadarnhaol' gyda 5 wedi'i labelu fel 'dim effaith'. Mae Tabl 2 yn dangos y cymedr (*M*) a'r gwyriad safonol (*s.d.*) ar gyfer pob cwestiwn ar bob pwynt amser. Ar gyfartaledd ar draws y tri chwestiwn, roedd cyfranogwyr o'r farn bod llesiant corfforol plant (*M*=5.38, *s.d.*= 2.42) a staff (*M*=4.75, *s.d.*=2.26) wedi gweld y lleiaf o effaith negyddol

tra bod llesiant cymdeithasol plant (*M*=4.49, *s.d.*=2.72) a staff (*M*=3.91, *s.d.*=2.36) wedi gweld y mwyaf o effaith negyddol

Dangosodd dadansoddiad cychwynnol nad oedd y newidynnau hyn wedi'u dosbarthu fel arfer (Shapiro-Wilk <0.05) ac oherwydd natur drefnol y newidyn, defnyddiwyd profion H Kruskal-Wallis i bennu a oedd gwahaniaethau arwyddocaol yn ystadegol rhwng pob cwestiwn. Mae Tabl 3 yn dangos bod gwahaniaethau sylweddol wedi'u canfod rhwng y graddau cymedrig ar gyfer pob cwestiwn ym mhob maes llesiant i blant a staff. Ar gyfer pob cwestiwn, dangosodd profion post hoc gan ddefnyddio cymariaethau pâr na chanfuwyd gwahaniaethau sylweddol yn y graddau cymedrig rhwng cwestiwn 2 (ystyried effaith adeg y pandemig) a chwestiwn 3 (ystyried effaith hirdymor). Fodd bynnag, canfuwyd gwahaniaethau sylweddol rhwng ymatebion yn y cwestiynau ar gyfer Amser 1 (yr effaith ar y pryd) a chwestiynau ar gyfer Amser 2 (ystyried yr effaith ar y pryd a'r effaith tymor hwy). Roedd hyn gyson arwyddocaol ar draws pob cwestiwn a maes yn ymwneud â llesiant. Dangosodd hyn fod ymatebwyr yn Amser 2 (2023) yn gyson yn fwy tebygol o ddweud bod effaith y pandemig (ar y pryd a'r effaith tymor hwy) yn fwy negyddol na'r rhai a gwblhaodd yr arolwg yn Amser 1.

Data ansoddol

Mae'r data ansoddol yn cael ei gyflwyno o amgylch pedair thema allweddol a ddaeth i'r amlwg yn ystod y dadansoddiad o ddata'r grwpiau ffocws; 1) y sector a anghofiwyd; 2) gwasanaethau cymorth i blant a theuluoedd; 3) effaith ganfyddedig COVID-19 ar ddatblygiad plant a; 4) newidiadau tymor hwy fel ymateb i'r pandemig. Mae'r adran ganlynol yn cyflwyno data ar gyfer pob thema gan ddefnyddio dyfyniadau o'r arolwg a chyfranogwyr grwpiau ffocws.

'Y Sector a Anghofiwyd'

Yn arolwg Amser 1, disgrifiodd cyfranogwr y sector ECEC fel 'y sector a anghofiwyd'. Mae hon yn thema sy'n rhedeg trwy ddata'r arolwg a'r grwpiau ffocws. Roedd pob un o'r pedwar grŵp ffocws yn cynnwys sgyrsiau am deimlo wedi'u hesgeuluso, eu hanghofio neu am fod â phryderon am lesiant staff yn ystod y pandemig. Mewn dau o'r pedwar grŵp ffocws, yn arwyddocaol, gwnaeth ymarferwyr sylwadau am eu teimladau o beidio â chael eu gwerthfawrogi'n ddigonol

Tabl 2: Effaith ar feysydd llesiant a adroddwyd yn arolwg Amser 1 ac Amser 2

Grŵp	Maes llesiant	Arolwg	Cwestiwn	Cymedr*	*s.d.*
Plant	Corfforol	1) Tachwedd – Rhagfyr 2020	1	6.54	2.66
		2) Ionawr – Mawrth 2023	2	4.80	2.14
		2) Ionawr – Mawrth 2023	3	4.57	1.78
		Cyfunol		5.39	2.43
	Emosiynol	1) Tachwedd – Rhagfyr 2020	1	5.78	2.78
		2) Ionawr – Mawrth 2023	2	3.99	2.34
		2) Ionawr – Mawrth 2023	3	4.02	1.97
		Cyfunol		4.67	2.55
	Cymdeithasol	1) Tachwedd – Rhagfyr 2020	1	5.60	3.00
		2) Ionawr – Mawrth 2023	2	3.78	2.49
		2) Ionawr – Mawrth 2023	3	3.84	2.09
		Cyfunol		4.49	2.72
Staff	Corfforol	1) Tachwedd – Rhagfyr 2020	1	5.60	2.50
		2) Ionawr – Mawrth 2023	2	3.97	2.01
		2) Ionawr – Mawrth 2023	3	4.31	1.64
		Cyfunol		4.76	2.26
	Emosiynol	1) Tachwedd – Rhagfyr 2020	1	4.62	2.64
		2) Ionawr – Mawrth 2023	2	3.19	1.82
		2) Jan – March 2023	3	3.87	1.70
		Cyfunol		4.01	2.27
	Cymdeithasol	1) Tachwedd – Rhagfyr 2020	1	4.35	2.81
		2) Ionawr – Mawrth 2023	2	3.20	1.91
		2) Ionawr – Mawrth 2023	3	3.95	1.77
		Cyfunol		3.91	2.36

*0 – effaith negyddol, 5 – dim effaith, 10 – effaith gadarnhaol

a'u pryderon am sefydlogrwydd gweithlu'r blynyddoedd cynnar. Roedd hyn yn gysylltiedig â phryder ynglŷn â hyfywedd lleoliadau ECEC, gydag un rheolwr ECEC yn awgrymu 'Cafodd tri aelod staff eu diswyddo gen i [...] doedd hynny ddim yn benderfyniad hawdd i'w wneud [...] rydyn ni wedi cael trosiant staff o 95 y cant'

Tabl 3: Prawf H Kruskal-Wallis o'r gwahaniaeth rhwng arolygon

Grŵp	**Maes llesiant**	**Cwestiwn***	**Graddau Cymedr**	**H Kruskal-Wallis**	***p***
Plant	Corfforol	1	503.38		
		2	342.58		
		3	320.82	111.85	<0.001
	Emosiynol	1	483.95		
		2	336.27		
		3	340.16	77.56	<0.001
	Cymdeithasol	1	472.39		
		2	332.45		
		3	342.74	67.31	<0.001
Staff	Corfforol	1	456.98		
		2	307.99		
		3	349.03	69.62	<0.001
	Emosiynol	1	435.63		
		2	307		
		3	391.24	45.05	<0.001
	Cymdeithasol	1	410.34		
		2	319.66		
		3	406.72	25.68	<0.001

(Rheolwr Lleoliad Gofal Dydd). Awgrymodd y rheolwr hwn, ar ôl pandemig COVID-19 fod 'y rhai a oedd yno, yn teimlo fel nad oedd ein sector yn cael ei gydnabod, fel nad oedd ein swydd yn bwysig neu mor bwysig â swyddi eraill' (Rheolwr Lleoliad Gofal Dydd). Ar ben hynny, dywedodd ymarferwyr eu bod yn teimlo bod y sector yn ei gyfanrwydd yn cael ei anghofio ac nad oedd yn cael ei werthfawrogi'n ddigonol.

> Roedden nhw'n teimlo nad oedden nhw'n cael eu gwerthfawrogi'n ddigonol fel gweithlu. Rwyf bob amser wedi ceisio gwneud pethau yn y lleoliad i hyrwyddo iechyd meddwl cadarnhaol a'u cefnogi, ond trwy gydol COVID, y gweithwyr allweddol a'r maes iechyd a gofal oedd yn hawlio'r sylw i gyd. Ar adegau pwysig,

> dydyn ni ddim yn perthyn i unrhyw gategori. Dydyn ni ddim yn perthyn i'r byd addysg, a dydyn ni ddim yn perthyn i'r maes gofal, ond wnawn nhw ddim cydnabod gofal plant fel categori. (Rheolwr Lleoliad Gofal Dydd)

Yr hyn sy'n amlwg yn y thema hon oedd y teimlad bod angen cydnabyddiaeth o'u gwaith ar staff ECEC yn ystod y pandemig ac ar ôl hynny, 'Rydyn ni'n ôl ar waelod y rhestr unwaith eto' (Rheolwr Lleoliad Gofal Dydd). Codwyd materion yn ymwneud â chyflog ac amodau yn sector y blynyddoedd cynnar, o'i gymharu â sectorau eraill:

> Dyw rhywun fel fi ddim yn cael tâl salwch oherwydd fy mod i'n hunangyflogedig, felly does gen i ddim hawl i hynny. Mae'n fater o ddiffyg cefnogaeth, diffyg cymorth. (Gwarchodwr Plant)

Datblygiad Plant

Thema gyson oedd effaith COVID-19 ar ddatblygiad plant. Roedd y mwyafrif o ymarferwyr yn teimlo mai'r grŵp yr effeithiwyd arno fwyaf oedd y plant a aned yn ystod cyfnodau cyfyngiadau symud COVID-19 neu ychydig cyn hynny: 'y babanod pan oedd COVID ar ei anterth, oherwydd doedden nhw ddim yn mynd i'r grwpiau rhieni a phethau felly' (Rheolwr Dechrau'n Deg) tra bod un arall yn teimlo 'mewn gwirionedd roedd yr effaith ar y plant a oedd gyda ni [ECEC] yn ystod y pandemig yn eithaf bach' (Rheolwr Lleoliad Cyn Ysgol).

Ar ben hynny, myfyriodd cyfranogwyr y grwpiau ffocws ar effaith COVID-19 ar feysydd penodol o ddatblygiad plant, yn benodol datblygiad lleferydd ac iaith, datblygiad cymdeithasol ac emosiynol a phlant ag ADY, fel y mynegodd un cyfranogwr:

> O ran plant dros ddwy oed sy'n dod i mewn nawr a gafodd eu geni ar ôl y pandemig, ond pan doedd pethau ddim wedi mynd yn ôl i normal, ychydig iawn o iaith lafar sydd gan 90% o'r rhai sy'n dechrau gyda ni. Dydyn nhw ddim ar lefel dwy oed o gwbl (Rheolwr Lleoliad Cyn Ysgol).

Trafododd cyfranogwyr y grwpiau ffocws y rheswm am hyn oherwydd 'yn amlwg doedden nhw ddim yn gallu mynd i grwpiau rhieni a phlant bach, dim ond eu rhieni neu deulu agos gartref y maen nhw wedi treulio amser gyda nhw' (Rheolwr Dechrau'n Deg).

Awgrymodd cyfranogwyr y grwpiau ffocws fod plant bach wedi cael eu heffeithio gan y pandemig trwy golli allan ar ryngweithiadau cymdeithasol a bod hyn wedi effeithio ar eu sgiliau cymdeithasol ac emosiynol:

> Eu sgiliau cymdeithasol, felly dydyn nhw ddim wedi cymysgu yn yr un modd. Roedd un neu ddau o deuluoedd a oedd yn ymwybodol iawn o hyn, a dywedodd y fam, 'Dydw i ddim wedi gallu mynd ag ef i unman, dyw e ddim yn gwybod sut i gymysgu, dyw e ddim yn gwybod sut i rannu, dyw e ddim yn gwybod sut i aros oherwydd dwi yno bob amser'. Mae llawer mwy o ofynion ar amser oedolion. (Rheolwr Lleoliad Cyn Ysgol)

Ar ben hynny, nodwyd hefyd bod ymarferwyr yn teimlo bod plant yn ymgyflwyno mewn lleoliadau ECEC gyda mwy o ADY nag o'r blaen. Esboniwyd hyn gan y materion a godwyd yn flaenorol am ddiffyg cefnogaeth allanol:

> Mae'r rhan fwyaf o'r plant bellach yn dod i mewn gydag anghenion ychwanegol (...) maen nhw'n dod i mewn ac yn dechrau yma, a does neb erioed wedi eu gweld nhw, dim ymwelydd iechyd, roedd popeth dros y ffôn, felly maen nhw'n dod i mewn gyda'r holl anghenion hyn, a dydyn nhw erioed wedi gweld gweithiwr proffesiynol. (Rheolwr Lleoliad Gofal Dydd)
>
> Rydw i wedi bod yn warchodwr plant ers saith mlynedd, ac eleni yw'r flwyddyn gyntaf i bob un o'm plant fod ag anghenion dysgu ychwanegol. (Gwarchodwr plant)

Gwasanaethau Cymorth i Blant a Theuluoedd

Roedd y drydedd thema yn ymwneud â'r cymorth cyfyngedig a oedd ar gael gan wasanaethau cymorth y tu allan i'r sector ECEC a oedd yn destun trafod amlwg ym mhob grŵp ffocws. Adroddodd cyfranogwyr newid mewn lleoliadau addysg yn darparu cymorth lles ychwanegol o'i gymharu â'r sefyllfa flaenorol, gan deimlo bod hyn wedi'i waethygu gan y pandemig. Fel y gwelir gyda'r enghraifft isod gan un ymarferydd:

> Rwy'n credu o ran rolau staff, boed yn yr ysgol neu yn y lleoliadau gofal plant, mae'r ochr fugeiliol wedi cynyddu ddengwaith. Nhw yw'r cymorth i'r teulu cyfan. Rydyn ni'n darparu ychydig o bopeth nawr oherwydd lefel angen y teuluoedd. (Rheolwr Dechrau'n Deg)

Awgrymodd ymarferwyr fod hyn oherwydd absenoldeb gwasanaethau eraill, oherwydd rhestrau aros hirach, a bod staff ECEC yn weithwyr proffesiynol rheng flaen sy'n cael cyswllt dyddiol â theuluoedd.

> Fe wnaeth pobl ddechrau ymddiried mwy ynddon ni. Oherwydd mai ni oedd yr unig rai roedden nhw'n eu gweld. Maen nhw'n dod atom ni am gymorth ac ati. Mae'n beth da oherwydd fe wnaethon ni adeiladu cysylltiadau cryfach. Rwy'n agos iawn at lawer o'r rhieni, ac maen nhw'n dod ata i gyda'u problemau. Ni oedd yr unig rai yno. (Rheolwr Lleoliad Gofal Dydd)

Nodwyd diffyg cefnogaeth gan gyfranogwyr gan 'ymwelwyr iechyd', 'meddygon', 'therapyddion lleferydd ac iaith' ac o ran 'asesiadau a chymorth i blant ag anghenion dysgu ychwanegol'. O'i holi pa fath o gefnogaeth oedd ei angen ar blant oherwydd y pandemig, dywedodd un ymarferydd:

> Mwy o feddygon, mwy o therapyddion lleferydd ac iaith er mwyn lleihau'r rhestrau aros a chael yr ymarferwyr perthnasol i weld y plant, oherwydd bydd hynny'n cael sgil-effaith i'n helpu ni yn ogystal â buddsoddiad mewn magu plant. [Mae yna] lwyth enfawr o achosion gan y gweithwyr proffesiynol allanol. Felly, rydyn ni'n cael trafferth cael unrhyw gefnogaeth oni bai eu bod yn lefel uchel a bod ganddyn nhw gynlluniau datblygu unigol ar waith, felly rydyn ni'n cael trafferth wirioneddol cael unrhyw gefnogaeth i unrhyw blant. (Rheolwr Dechrau'n Deg)

Roedd lleferydd ac iaith yn faes yr oedd ymarferwyr yn teimlo bod plant angen cymorth ychwanegol ar ei gyfer: 'Mae'r rhestr lleferydd ac iaith yn ein hardal ni yn flwyddyn i ddeunaw mis, felly oni bai am COVID, byddai'r plant hyn yn cael eu gweld yn llawer cynt' (Gwarchodwr Plant). Codwyd materion tebyg ynglŷn â mynediad at gymorth i blant ag ADY: 'Mae gennym ni blant ddwy flynedd yn ddiweddarach nad ydyn nhw byth wedi cael diagnosis o Anhwylder yn y Sbectrwm Awtistig lle bydden nhw wedi cael diagnosis mewn llai na blwyddyn' (Rheolwr Lleoliad Cyn Ysgol).

Awgrymodd ymarferwyr fod y diffyg grwpiau babanod, grwpiau plant bach wedi cael effaith fawr ar gefnogaeth i rieni (yn enwedig mamau) ac felly cynyddodd problemau iechyd meddwl rhieni. Roedd ymarferwyr yn teimlo, heb gyfoedion i siarad â nhw a mynegi pryderon am ddatblygiad eu plentyn, bod rhieni yn teimlo'n fwy ynysig ac yn bryderus am eu plant:

> Doedd pobl ddim yn gallu mynychu grwpiau, lle byddai teuluoedd fel arfer yn mynychu grwpiau plant bach, ac yn dysgu gan rieni eraill a staff eraill, felly dydyn nhw ddim wedi cael y modelau rôl chwaith. (Rheolwr Dechrau'n Deg)

A yw hyn yn un o effeithiau COVID-19?

Dylid nodi nad oedd rhai ymarferwyr yn meddwl bod y plant a brofodd COVID-19 fel plant bach a babanod wedi cael eu heffeithio'n negyddol: 'Rwy'n credu bod yna lawer o blant a oedd wir wedi mwynhau ar y pryd. Rwy'n meiddio dweud bod yna lawer o rieni wedi hefyd. Daeth rhai pobl yn ôl a dweud eu bod nhw wir wedi mwynhau eu hunain yn fawr.' (Gwarchodwr Plant).

Fe wnaeth ymarferwyr gwestiynu hefyd a oedd rhai o'r effeithiau uchod a welwyd gan ymarferwyr yn effaith uniongyrchol COVID-19 neu a oedd ffactorau eraill yn rhan o'r darlun. Fel y mae'r dyfyniadau isod yn awgrymu, roedd rhai ymarferwyr yn cwestiynu a yw cynnydd mewn ADY yn deillio o COVID-19 neu'n duedd fwy cyffredinol:

> Mae'n hawdd beio COVID, roedd yn ddigwyddiad mawr, roedd yn bandemig byd-eang, o, beth am feio'r cyfan ar COVID. Efallai dyw hynny ddim yn gywir, oherwydd nid y plant a oedd wedi byw trwy COVID o reidrwydd yw'r rhai rydyn ni'n eu gweld gydag AAA [ADY], ond y plant sy'n dod i mewn nawr a gafodd eu geni ar ôl COVID. Felly, rwy'n credu bod angen bod yn ofalus ond yr hyn rydyn ni'n ceisio ei ddweud yw bod hyn o bosibl o ganlyniad i COVID ac nid yn ddarlun mwy o'r byd rydyn ni'n byw ynddo nawr. (Rheolwr Lleoliad Cyn Ysgol)

Newidiadau tymor hwy fel ymateb i'r pandemig

Mae'r thema olaf o'r data ansoddol yn canolbwyntio ar y newidiadau roedd lleoliadau wedi'u gwneud mewn ymateb i'r pandemig ac maent yn adlewyrchiad o lwyddiant y newidiadau hyn. Pan ofynnwyd iddynt beth oeddent wedi ei newid o ganlyniad i'r pandemig, trafododd ymarferwyr y ffordd roeddent wedi addasu eu lleoliad a'u hymarfer i ddiwallu'r newidiadau mewn anghenion plant. Er enghraifft, er mwyn diwallu anghenion cymdeithasol ac emosiynol eu plant, mae un lleoliad wedi 'Ymgysylltu â'r Rhaglen Llwybrau Barnardo's, ac mae'n ymwneud â datblygiad cymdeithasol ac emosiynol yn ystod plentyndod [...] Mae ar waith yn llawn nawr' (Rheolwr Lleoliad Gofal Dydd Llawn).

Roedd rhai lleoliadau wedi ailstrwythuro eu darpariaeth o ganlyniad i'r newidiadau yn lefel anghenion y plant:

> Rydyn ni wedi gorfod newid fel lleoliad ar gyfer y lefelau datblygiad is maen nhw'n eu cyflawni [...] felly rydyn ni wedi gorfod addasu ein sesiynau gyda'r rhai iau yn y

> bore a'r rhai hŷn yn y prynhawn, ond dydyn ni ddim yn ei wneud yn ôl oedran, rydyn ni'n ei wneud yn ôl datblygiad. Felly mae ein sesiwn foreol yn cael ei rhedeg yn debycach i ystafell bontio (rhwng babanod a chyn ysgol ('tweeny')) mewn meithrinfa ddydd [...] Yn y bore allwn ni ddim nawr gael pethau fel sialc ac ati, oherwydd maen nhw'n dal ar lefel rhoi pethau yn eu ceg a'u cnoi. (Rheolwr Dechrau'n Deg)

Mewn nifer o leoliadau ECEC adroddodd cyfranogwyr fod newidiadau ymarferol wedi'u gwneud a'u cadw. Dyma oedd rhai o'r newidiadau a oedd yn codi dro ar ôl tro: rhieni ddim yn mynd i mewn i'r adeilad (roedd hyn yn boblogaidd gyda meithrinfeydd a gwarchodwyr plant), trefniadau glanhau gwell neu estynedig, symud i systemau di-bapur ar-lein ar gyfer cyfathrebu â rhieni; a'r defnydd cynyddol o'r awyr agored.

Mewn rhai lleoliadau, mae arferion pontio a chyfathrebu cyffredinol â rhieni a sefydlwyd yn ystod y pandemig wedi parhau, er enghraifft "Pan oedden ni'n cael ymholiadau gan deuluoedd [...] byddwn i'n anfon ffotograffau o'r lleoliad [...] mae hynny wedi parhau" (Rheolwr Lleoliad Cyn Ysgol). Adroddodd un ymarferydd hefyd newidiadau addysgegol ar raddfa fawr sydd wedi cael effaith gadarnhaol ar eu darpariaeth 'Un canlyniad cadarnhaol o COVID oedd ei fod wedi rhoi amser i mi ymchwilio i rai pethau, ac fe wnaethon ni ddarganfod 'cynllunio yn y foment'[...] dyma'r peth gorau rydyn ni wedi'i wneud erioed, a fyddwn ni byth yn mynd yn ôl' (Rheolwr Dechrau'n Deg).

Trafodaeth

Bydd y drafodaeth yn dod â'r data meintiol ac ansoddol ynghyd â'r llenyddiaeth academaidd bresennol i fynd i'r afael â phob un o'r cwestiynau ymchwil yn ei dro cyn amlinellu'r gwersi a ddysgwyd a argymhellir ar gyfer polisi ac ymarfer. Er bod y canfyddiadau'n cyflwyno tueddiadau cyffredinol ar draws y sector, mae'n bwysig nodi'r amrywiaeth o fewn darpariaeth ECEC yng Nghymru. Roedd profiadau, cyfleoedd a heriau yn amrywio rhwng gwahanol fathau o leoliadau ECEC. Er enghraifft, adroddodd rheolwyr Dechrau'n Deg ymgysylltiad mwy cyson â theuluoedd yn ystod y pandemig oherwydd strwythurau a oedd yn bodoli eisoes, tra bod meithrinfeydd preifat wedi wynebu mwy o bryderon hyfywedd. Mae'r amrywiaeth hon yn tynnu sylw at yr angen am gefnogaeth wedi'i thargedu yn hytrach nag un ateb sy'n addas i bawb. Ar ben hynny, dylid ystyried honiadau o

effaith o fewn y corff ehangach o dystiolaeth ar ddatblygiad plant a gwella o drawma, gan gynnwys llenyddiaeth ddiweddar ar ôl 2020 (e.e., Harkins et al., 2023; Stanford et al., 2021), sy'n awgrymu y gall canlyniadau hirdymor ddibynnu ar gefnogaeth barhaus, amlasiantaeth.

Cwestiwn ymchwil 1: Sut mae ymarferwyr ECEC yng Nghymru yn gweld effaith COVID-19 ar y plant a'r teuluoedd y maent yn gweithio gyda nhw, a sut mae hyn wedi newid dros amser?

Mae tystiolaeth bod pandemig COVID-19 wedi cael effaith negyddol ar ddatblygiad lleferydd ac iaith, datblygiad gwybyddol, cymdeithasol a chorfforol plant (Chadd et al., 2021; Araújo et al., 2021; Tyrie et al., 2021), yn ogystal â'u hiechyd meddwl a'u llesiant meddyliol (Office for Health Improvement and Disparities 2022). Yng Nghymru, canfu Tyrie et al. (2021) mai 'datblygiad cymdeithasol ac emosiynol' y dywedwyd oedd wedi'u heffeithio'n fwyaf negyddol gan y pandemig. Mae tystiolaeth o hyn hefyd yn y data o arolwg 2023, a gyflwynir yn y papur hwn, a ganfu mai llesiant cymdeithasol a llesiant emosiynol plant oedd wedi'u heffeithio'n fwyaf negyddol gan y pandemig yn ôl ymatebwyr. Fodd bynnag, yn ddiddorol, mae'r canfyddiadau'n awgrymu bod yr ymarferwyr yn yr arolwg yn 2023 yn gweld effaith y pandemig yn waeth na'r rhai a gwblhaodd yr arolwg pan oedd y pandemig ar ei anterth yn 2020. Gellir dod o hyd i resymau posibl am hyn yn y data ansoddol ar gyfer y grwpiau ffocws. Er bod ymarferwyr yn teimlo bod datblygiad plant wedi cael ei effeithio mewn modd negyddol, roedd y rhan fwyaf o drafodaethau am effaith ddatblygiadol yn canolbwyntio ar y diffyg cefnogaeth o fewn y system i fabanod a phlant bach a'u teuluoedd yn ystod y pandemig ac ers hynny, a oedd yn ei dro, yn eu barn nhw, wedi effeithio ar ddatblygiad plant. Efallai nad oedd effaith y diffyg gwasanaethau cymorth a rhestrau aros hir wedi cael ei theimlo cymaint yn ystod y cyfyngiadau symud cychwynnol lle'r oedd pawb mewn sefyllfa o 'reoli argyfwng'. Dangoswyd effaith diffyg gwasanaethau cymorth ar ddatblygiad plant yn y llenyddiaeth (Harkins et al., 2023; Morton ac Adams, 2022). Mae hyn yn ymestyn y tu hwnt i'r cymorth o fewn lleoliadau ECEC i deuluoedd a'r gymuned gyda Hope et al. (2022) yn canfod bod mamau yng Nghymru wedi cael profiad mwy negyddol o feichiogrwydd a genedigaeth ar gyfer plant a aned yn 2020 oherwydd y diffyg cymorth a oedd ar gael iddynt ar y pryd. Ar ben hynny, canfu Knight et al. (2023)

fod cymorth i deuluoedd yn faes allweddol i gefnogi'r broses o adfer yn dilyn COVID-19. Gallai'r diffyg cymorth hwn yn ystod beichiogrwydd a misoedd cyntaf plentyn esbonio pam fod cyfranogwyr grwpiau ffocws yn credu bod lefel uwch o angen ymhlith plant a aned yn ystod y pandemig o'i gymharu â'r plant hynny a oedd mewn lleoliadau ECEC pan oedd cyfyngiadau COVID-19 ar waith. Mae hyn yn esbonio ymhellach y gwahaniaethau sylweddol rhwng arolygon 2020 a 2023.

Cwestiwn ymchwil 2: Sut mae ymarferwyr ECEC yng Nghymru yn gweld effaith pandemig COVID-19 ar leoliadau a staff ECEC, a sut mae hyn wedi newid dros amser?

Fel y gwelir yn y data meintiol, dywedodd dros draean o'r cyfranogwyr yn y ddau arolwg (39.9 y cant yn 2020 a 33.5 y cant yn 2023) fod eu lleoliad wedi cael trafferth parhau i fod yn hyfyw. Gellid disgwyl y byddai'r ganran hon wedi gostwng yn dilyn y pandemig wrth i'r system ddychwelyd i normal, serch hynny nid oedd gwahaniaeth sylweddol yn yr ymatebion. Mae nifer o ffynonellau wedi adrodd am gau meithrinfeydd dros dro ac yn barhaol a heriau'r gweithlu yn y DU dros y tair blynedd diwethaf (Dayal a Tiko, 2020; Senedd y DU, 2021). Gyda'i gilydd mae gan y rhain oblygiadau i gynaliadwyedd y sector gydag ymarferwyr y blynyddoedd cynnar yn yr ymchwil hon yn adrodd pryderon sylweddol am eu bywydau proffesiynol. Trafododd cyfranogwyr effaith negyddol y pandemig ar lesiant staff, ansawdd gofal a chafwyd sylwadau bod y sector yn teimlo nad yw'n cael ei werthfawrogi'n ddigonol ac wedi'i anghofio gan gymdeithas. Dangosodd y data meintiol effaith gyfartalog is ar ddatblygiad corfforol, cymdeithasol ac emosiynol staff na phlant ar draws y ddau arolwg gan dynnu sylw at yr effaith negyddol sylweddol yr oedd ymarferwyr yn teimlo bod staff wedi'i brofi o ganlyniad i'r pandemig. Fel gyda datblygiad plant, roedd effaith ganfyddedig y pandemig wrth edrych yn ôl ac yn y tymor hwy (a adroddwyd yn 2022) yn sylweddol fwy negyddol nag adeg y pandemig (a adroddwyd yn 2020). Efallai fod hyn yn syndod o ystyried bod Llywodraeth Cymru wedi ariannu cynllun i recriwtio 2,452 o staff cyfwerth ag amser llawn mewn lleoliadau ECEC, ac adroddodd y Gweinidog Addysg ar lwyddiant y rhaglen hon (Miles, 2023). Eto, soniodd ymarferwyr yn y grwpiau ffocws am y frwydr i benodi a chadw staff cymwysedig a'r blinder cyffredinol o fewn y system dair blynedd ar ôl diwedd swyddogol y pandemig.

Cwestiwn ymchwil 3: Beth mae ymarferwyr ECEC yn teimlo eu bod wedi'i ddysgu o'r pandemig COVID-19 a fydd yn llywio eu hymarfer yn y dyfodol?

Er bod y mwyafrif (79.8 y cant) o leoliadau ECEC wedi newid y mannau a'r lleoedd yn eu lleoliad o ganlyniad i COVID-19 yn 2020, gostyngodd hyn i 36.3 y cant yn 2022. Mae hyn yn awgrymu, er bod newidiadau wedi'u rhoi ar waith mewn ymateb i gyfyngiadau COVID-19, nid oedd y mwyafrif o'r ymatebwyr wedi cadw'r newidiadau a wnaed erbyn 2022. Serch hynny, trafododd ymarferwyr yn y grwpiau ffocws sawl newid a oedd wedi parhau yn eu lle a addaswyd o ganlyniad i COVID-19. Roeddent wedi canolbwyntio'n bennaf ar addasu'r lleoliad i'r lefel uwch o angen roedd plant yn y lleoliad yn ei dangos. Roedd hyn yn ymwneud yn benodol â'r sgiliau cymdeithasol ac emosiynol a lleferydd ac iaith y teimlwyd eu bod wedi cael eu heffeithio'n negyddol gan COVID-19. Ar ben hynny, adroddwyd bod y ffyrdd yr oedd lleoliadau yn rhyngweithio â theuluoedd wedi newid, gyda mwy o ddibyniaeth ar ddulliau cyfathrebu digidol (adroddwyd yn y llenyddiaeth gan Levickis et al., 2022, a Wilinski et al., 2023), ac roedd llawer o leoliadau yn dweud nad oedd rhieni a gofalwyr bellach yn mynd i mewn i'r lleoliad bob dydd. Roedd newidiadau a adroddwyd hefyd yn cynnwys symud i fwy o amser awyr agored i blant a threfniadau glanhau gwell neu estynedig.

Hefyd, mae'n bwysig nodi, bod rhai ymarferwyr wedi adrodd effaith gadarnhaol COVID-19 ar y rhai yn eu lleoliad. Soniwyd y gallai rhai plant fod wedi elwa ar gael mwy o amser gyda'u teuluoedd, ac y gallai fod manteision cadarnhaol tymor hwy i leoliadau oherwydd y dysgu a'r datblygiad proffesiynol a ddigwyddodd yn ystod y pandemig. Mae'r ystyriaeth hon yn cryfhau'r ddadl gyffredinol dros bwysigrwydd defnyddio'r pandemig fel cyfle dysgu i lywio ymarfer yn y dyfodol mewn ECEC.

Gwersi a Ddysgwyd

Er bod y pandemig wedi arwain at gynnydd sylweddol mewn angen yn y sector, mae lleoliadau wedi addasu eu hymarfer i gefnogi'r staff, y plant a'r teuluoedd sy'n eu defnyddio. Gan ddefnyddio'r data, rydym yn gwneud yr argymhellion canlynol ar gyfer polisi ac ymarfer yng Nghymru.

Gwerth y sector

Argymhelliad allweddol yw sicrhau bod ymarferwyr ECEC, a'r sector, yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi. Er gwaethaf rhaglen Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau yn 2020 gan Lywodraeth Cymru (Miles, 2023), dywedodd ymarferwyr eu bod yn teimlo nad oedd eu hymdrechion i gefnogi plant bach yn ystod ac ar ôl COVID-19 yn cael eu cydnabod. Yn 2023, dywedodd 33.5 y cant o'r lleoliadau a gymerodd ran yn ein hastudiaeth eu bod yn dal i gael trafferth parhau i fod yn hyfyw er gwaethaf y ffaith bod y pandemig byd-eang wedi dod i ben yn swyddogol. Dylai llywodraeth genedlaethol a llywodraeth leol ystyried nid yn unig cymorth ariannol i leoliadau, ond hefyd gydnabyddiaeth ar lefel system o gyfraniad y gweithlu wrth gefnogi plant bach a theuluoedd trwy'r cyfnod heriol a digynsail hwn.

Darparu gwasanaethau cymorth cydgysylltiedig

Roedd ymarferwyr ECEC yn cyfleu teimlad o fod ar flaen y gad o ran darparu cymorth, nid yn unig i'r plant yn eu lleoliadau ond hefyd i'w teuluoedd. Felly, argymhelliad allweddol o'r ymchwil hon yw bod gwasanaethau cymorth cymdeithasol yn cael eu hymgorffori mewn lleoliadau ECEC. Mae Clark, Cahill ac Ansel (2022) yn trafod manteision gwasanaethau integredig mewn hybiau cymdogaeth:

> *'The idea of local hubs resonates with the interconnected nature of neighborhoods and homes, which encourage relational, flexible responses that are capable of partnering with families in their efforts to scaffold their children's development and learning' (p. 13).*

Er bod y dull hwn wedi dechrau cael ei ddefnyddio mewn Canolfannau Dechrau'n Deg yng Nghymru, dylid ystyried y dull hwn mewn lleoliadau ECEC ehangach.

Cydnabod ymarfer effeithiol ac ymatebol i'r cyd-destun

Yn olaf, mae'n amlwg bod lleoliadau wedi datblygu arferion arloesol ac effeithiol mewn ymateb i'r heriau a grëwyd gan COVID-19. Dylid rhoi cyfle i leoliadau fyfyrio am eu llwyddiannau yn ystod y cyfnod hwn ac i ystyried sut y gellir gweithredu'r hyn y maent wedi'i ddysgu i ymarfer effeithiol ac ymatebol i'r cyd-destun yn y dyfodol.

Casgliad

I gloi, mae'r canfyddiadau a gyflwynwyd yn taflu goleuni ar effaith amlweddog pandemig COVID-19 yng Nghymru. Mae'r dystiolaeth yn cyd-fynd â phryderon byd-eang, gan nodi bod llesiant cymdeithasol ac emosiynol plant a'u datblygiad cyffredinol wedi cael eu heffeithio'n arbennig (Araújo et al., 2021; Chadd et al., 2021; Office for Health Improvement & Disparities 2022; Tyrie et al., 2021). Ar ben hynny, mae'r canfyddiadau yn amlygu'r effaith barhaol ar leoliadau ECEC, a'r sector yn ei gyfanrwydd, gyda rhai ymarferwyr yn dal i gwestiynu hyfywedd eu lleoliadau dros dair blynedd ers dechrau'r pandemig. Mae pwyslais yr astudiaeth ar ddefnyddio'r pandemig fel cyfle dysgu yn atgyfnerthu'r angen am fyfyrio ac arloesi parhaus ym mholisi ac ymarfer ECEC yng Nghymru ac yn fyd-eang. Trwy wneud y gorau o fewnwelediadau o'r pandemig, gall y sector ECEC fyfyrio ar yr hyn a ddysgwyd i gefnogi sylfaen gryfach ar gyfer y cenedlaethau i ddod.

Cyfeiriadau

Andrews, G., Bajjada, T., Howells, J., KilBride, K., Morgan, N., Richardson, M., Wise, C., (2023). Gwerthuso'r Rhaglenni Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau a'r Blynyddoedd Cynnar. [Ar-lein] Gw. "https://www.llyw.cymru/sites/default/files/statistics-and-research/2023-04/gwerthusiad-or-rhaglen-recriwtio-adfer-a-chodi-safonau-ac-o-raglen-y-blynyddoedd-cynnar.pdf" (cyrchwyd Awst 2023).

Araújo, L.A. D., Veloso, C.F., Souza, M.D.C., Azevedo, J.M.C.D. a Tarro, G. (2021). The potential impact of the COVID-19 pandemic on child growth and development: a systematic review. *Jornal de pediatria*, 97, 369–77. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jpedname.2020.08.008

Atiles, J.T., Almodóvar, M., Chavarría Vargas, A., Dias, M.J. a Zúñiga León, I.M. (2021). International responses to COVID-19: Challenges faced by early childhood professionals. *European Early Childhood Education Research Journal,* 29(1), tt. 66–78. DOI: https://doi.org/10.1080/1350293X.2021.1872674

Bakopoulou, I. (2022). The impact of the COVID-19 pandemic on early years transition to school in the UK context. *Education 3-13*, 52(5) DOI: 10.1080/03004279.2022.2114807

Barnett, W. S. a Jung, K. (2021). Seven impacts of the pandemic on young children and their parents: Initial findings from NIEER's December 2020 preschool learning activities survey. National Institute for Early Education Research. [Ar-lein] Gw. https://www.wishtv.com/wp-content/uploads/2021/02/NIEER_Seven_Impacts_of_the_Pandemic_on_Young_Children_and_their_Parents.pdf (cyrchwyd Awst 2023)

Braun, V. a Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101. DOI: https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa
Braun, V. a Clarke, V. (2022). Conceptual and design thinking for thematic analysis. *Qualitative Psychology*, 9(1), 3. DOI: https://doi.org/10.1037/qup0000196
Chadd, K., Moyse, K. ac Enderby, P. (2021). Impact of COVID-19 on the speech and language therapy profession and their patients. *Frontiers in neurology*, 12, 629190. DOI: https://doi.org/10.3389/.2021/629190
Cheshire-Allen, M. a Calder, G. (2022). 'No one was clapping for us': care, social justice and family carer wellbeing during the COVID-19 pandemic in Wales. *International Journal of Care and Caring.* 6(1-2), 49–66. DOI: https://doi.org/10.1332/239788221X16316408646247
Christie, H., Hiscox, L. V., Candy, B., Vigurs, C., Creswell, C. Halligan, S.L. (2021) Mitigating impacts of the COVID-19 pandemic on parents and carers during the school closures a rapid evidence review. [Ar-lein] Gw. https://eppi.ioe.ac.uk/cms/Default.aspx?tabid=3840#:~:text=providing%20parents%20on%20lower%20incomes,also%20help%20children's%20anxiety%20problems (cyrchwyd Awst 2023).
Coleman, V. (2021). Digital Divide in UK Education during COVID-19 Pandemic: Literature Review. Research Report. Cambridge Assessment. [Ar-lein] Gw. https://www.cambridgeassessment.org.uk/Images/628843-digital-divide-in-uk-education-during-covid-19-pandemic-literature-review.pdf (cyrchwyd Awst 2023).
Crocker, S., Thomas, H,. Spyropoulos, N., Pandya, S., Saied-Tessier, A., Gusanu, S., Olympiou, C. (2018). Adolygiad o'r Sector Gofal Plant yng Nghymru. [Ar-lein] Gw. https://www.llyw.cymru/sites/default/files/statistics-and-research/2019-07/180110-review-childcare-sector-cy.pdf (cyrchwyd Awst 2023).
Dayal, H.C. a Tiko, L. (2020). When are we going to have the real school? A case study of early childhood education and care teachers' experiences surrounding education during the COVID-19 pandemic. *Australasian Journal of Early Childhood*, 45(4), tt. 336–47. DOI: https://doi.org/10.1177/1836939120966085
Deoni, S.C., Beauchemin, J., Volpe, A., D'Sa, V. a Resonance Consortium (2021). Impact of the COVID-19 pandemic on early child cognitive development: initial findings in a longitudinal observational study of child health. MedRxiv. DOI: https://doi.org/10.1101/2021.08.10.21261846
Egan, S.M., Pab, J., Moloney, M., Hoyne, C. a Beatty, C. (2021). Missing early education and care during the pandemic: The socio-emotional impact of the COVID-19 crisis on young children. *Early Childhood Education Journal*, 49(5), 925–34. DOI: https://link.springer.com/article/10.1007/s10643-021-01193-2
González, S. a Bonal, X. (2021). COVID-19 school closures and cumulative disadvantage: Assessing the learning gap in formal, informal and non-formal education. *European journal of education*, 56(4), 607–622. DOI: https://doi.org/10.1111/.12476/9730162
Hampton, J., a McAuley, C. (2023). The impact of COVID-19 on well-being: Welsh children's perspectives. *International Journal on Child Maltreatment: Research, Policy*

and Practice, 6(3), 477–88. DOI: https://link.springer.com/article/10.1007/s42448-023-00149-w

Harkins, C., Sadikova, E., Brunt, S., Swanstrom, A., Menezes, M., a Mazurek, M.O. (2023). Caregiver perspectives regarding special education service changes amid COVID-19. *The Journal of Special Education*, 57(2), 63–72. DOI: https://doi.org/10.1177/00224669221113528

Hawrilenko, M., Kroshus, E., Tandon, P. a Christakis, D., (2021). The association between school closures and child mental health during COVID-19. *JAMA Network Open*, 4(9), tt. e2124092. https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2021.32935

Hobbs, A. a Bernard, R. (2021). Impact of COVID-19 on early childhood education and care. [Ar-lein] Gw. https://post.parliament.uk/impact-of-covid-19-on-early-childhood-education-care (cyrchwyd Awst 2023).

Hoffman, J. a Secord, E. (2021). The effect of COVID-19 on education. *Pediatric Clinics of North America,* 68(5), 1071–9. DOI: https://doi.org/10.1016/j.pcl.2021.05.009

Hunkin, E. (2019). 'Mae Addysg a Gofal Plentyndod Cynnar (ECEC) yn dod ag ystod eang o fudd-daliadau... Ond mae'r holl fanteision hyn yn amodol ar ansawdd': Questioning the Only Quality Reform Agenda. Yn: The Quality Agenda in Early Childhood Education. Palgrave Pivot, Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978

Hunnikin, L. a Blackburn J. (2020). Survey of Childcare and Early Years Providers and COVID-19. DfE research report. Hydref 2020. Gw. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attac hment_data / ffeil / 929329 / SCEYP_COVID-19_main_report.pdf

Ishimine, K. (2011). Quality in early childhood education and care: A case study of disadvantage. *The Australian Educational Researcher*, 38, 257–74. DOI: https://doi.org/10.1007/s13384-011-0028-6

James, M., Jones, H., Baig, A., Marchant, E., Waites, T., Todd, C., Hughes, K. a Brophy, S. (2021). Factors influencing wellbeing in young people during COVID-19: A survey with 6291 young people in Wales. PLoS one 16(12). DOI: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0260640

Jones, H., Seaborne, M., Cowley, L., Odd, D., Paranjothy, S., Akbari, A. a Brophy, S. (2022). Population birth outcomes in 2020 and experiences of expectant mothers during the COVID-19 pandemic: A 'born in Wales' mixed methods study using routine data. *PLOS ONE*, 17(5), e0267176. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0267176

Levickis, P., Murray, L., Lee-Pang, L., Eadie, P., Page, J., Lee, W.Y., a Hill, G. (2022). Parents' perspectives of family engagement with early childhood education and care during the COVID-19 pandemic. Early Childhood Education Journal, 1(11). DOI: https://doi.org/10.1007/s10643-022-01376-5

Llywodraeth Cymru (2023). Hoffech chi help llaw gan Dechrau'n Deg. [Ar-lein] Gw. https://www.llyw.cymru/hoffech-chi-help-llaw-gan-dechraun-deg (cyrchwyd Awst 2023).

Llywodraeth y DU (Gov.uk) (2023). Childcare and early years survey of parents. [Ar-lein] Gw. https://explore-education-statistics.service.gov.uk/find-statistics/childcare-and-early-years-survey-of-parents (cyrchwyd Awst 2023).

Marchant, E., Griffiths, L., Crick, T., Fry, R., Hollinghurst, J., James, M., Cowley, L., Abbasizanjani, H., Thompson, D., Torabi, F., Kennedy, J., Akbari, A., Gravenor, M., Lyons, R., a Brophy, S. (2022). COVID-19 mitigation measures in primary schools and association with infection and school staff wellbeing: an observational survey linked with routine data in Wales, UK. *PLOS ONE*, 17(2), e0264023. DOI: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0264023

Mathers, S. a Smees, R. (2014). Quality and inequality: Do three- and four-year-olds in deprived areas experience lower quality early years provision? [Ar-lein] Gw. https://www.nuffieldfoundation.org/wp-content/uploads/2019/12/Quality_inequality_childcare_mathers_29_05_14.pdf (cyrchwyd Awst 2023).

Mays, V.M., Cochran, S.D., Salemi, J.L., a Pathak, E.B. (2022). The accumulation of disadvantage: Black children, adolescents, and COVID-19 data inequity. *American Journal of Public Health,* 112(10), 1407-11. DOI: https://doi.org/0.2105/.2022/307053

Miles, J. (2023). Datganiad Ysgrifenedig: Cyhoeddi adroddiad gwerthuso'r Rhaglenni Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau a'r Blynyddoedd Cynnar. [Ar-lein] Gw. https://www.llyw.cymru/datganiad-ysgrifenedig-cyhoeddi-adroddiad-gwerthusor-rhaglenni-recriwtio-adfer-chodi-safonau-ar (cyrchwyd Awst 2023).

Morton, A. ac Adams, C. (2022). Health visiting in England: The impact of the COVID-19 pandemic. Public Health Nursing, 39(4), 820–30. DOI: https://doi.org/10.1111/.13053/9730162

Najamuddin, N., Sahrip, S., Siahaan, K.W.A., Yunita, W. ac Ananda, R. (2022). The Impact of The Dissemination of The Covid-19 Epidemic on Social Development in Early Children. *International Journal of Elementary Education*, 6(2). DOI: https://doi.org/10.23887/ijee.v6i2.45336

OECD (2020). Education and COVID-19: Focusing on the long-term impact of school closures. [Ar-lein] Gw. https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/education-and-covid-19-focusing-on-the-long-term-impact-of-school-closures-2cea926e/ (cyrchwyd Awst 2023).

Office for Health Improvement and Disparities (2021). Child development outcomes at 2 to 2 and a half years: Annual data. [Ar-lein] Gw. www.gov.uk/government/statistics/child-development-outcomes-at-2-to-2-and-ahalf-years-annual-data (cyrchwyd Awst 2023).

Ofsted (2020). COVID-19 series: briefing on early years, November 2020. [Online] Available at: https://www.gov.uk/government/publications/covid-19-series-briefing-on-early-years-november-2020 (cyrchwyd Awst 2023).

Pascal, C., Bertram, T., Cullinane, C. a Holt-White, E. (2020). COVID-19 and Social Mobility Impact Brief #4: Early Years. [Ar-lein] Gw. https://core.ac.uk/download/pdf/327079375.pdf (cyrchwyd Awst 2023).

Penna, A.L., de Aquino, C.M., Pinheiro, M.S.N., Do Nascimento, R.L.F., Farias-Antúnez, S., Araújo, D.A.B.S., Mita, C., Machado, M.M.T. a Castro, MC. (2023). Impact of the COVID-19 pandemic on maternal mental health, early childhood development, and parental practices: a global scoping review. *BMC public health,* 23(1), 388. DOI: https://doi.org/10.1186/s12889-023-15003-4

Plant yng Nghymru (2022). Adroddiad Plant yng Nghymru i'r Aelodau 2022 Effaith ac Etifeddiaeth COVID-19. [Ar-lein] Gw. https://www.childreninwales.org.uk/application/files/7316/5355/9162/The_Impact_of_COVID-19_2022.pdf (cyrchwyd Awst 2023).

Platt, L. (2021). COVID-19 and ethnic inequalities in England. *LSE Public Policy Review*, 1(4), t. 4. https://ppr.lse.ac.uk/articles/10.31389/lseppr.33

Poulain, T., Meigen, C., Sobek, C., Ober, P., Igel, U., Körner, A., Kiess. W., a Vogel, M. (2021). Loss of childcare and classroom teaching during the Covid-19-related lockdown in spring 2020: A longitudinal study on consequences on leisure behavior and schoolwork at home. *PloS onr*, 16(3), e0247949. DOI: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0247949

Reed, J. (2021). Working for babies: Lockdown lessons from local systems. First 1001 Days Movement and Isos Partnership. [Ar-lein] Gw. https://parentinfantfoundation.org.uk/wp-content/uploads/2021/01/210121-F1001D_Working_for_Babies_v1.2-FINAL-compressed_2.pdf (cyrchwyd Awst 2023)

Sato, K., Fukai, T., Fujisawa, K.K., a Nakamuro, M. (2023). Cysylltiad rhwng pandemig COVID-19 a datblygiad plentyndod cynnar. *JAMA pediatrics,* 177(9), 930–8. DOI: 10.1001/jamapediatrics.2023.2096

Sefydliad Iechyd y Byd (WHO) (2023). Statement on the fifteenth meeting of the IHR (2005) Emergency Committee on the COVID-19 pandemic [Ar-lein] Gw. https://www.who.int/news/item/05-05-2023-statement-on-the-fifteenth-meeting-of-the-international-health-regulations-(2005)-emergency-committee-regarding-the-coronavirus-disease-(covid-19)-pandemic (cyrchwyd Awst 2023).

Senedd y DU (2021). Impact of COVID-19 on Early Childhood Education & Care. [Ar-lein] Gw. https://post.parliament.uk/impact-of-covid-19-on-early-childhood-education-care/ (cyrchwyd Awst 2023).

Seymour, K., Skattebol, J., a Pook, B. (2020). Compounding education disengagement: COVID-19 lockdown, the digital divide and wrap-around services. *Journal of Children's Services*, 15(4), 243–51. DOI: https://doi.org/10.1108/JCS-08-2020-0049

Stanford, M., Davie, P. a Mulcahy, J. (2021). Growing up in the Covid-19 pandemic: An evidence review of the impact of pandemic life on physical development in the early years. Early Intervention Foundation. [Ar-lein] Gw. https://www.eif.org.uk/report/growing-up-in-the-covid-19-pandemic-an-evidence-review-of-the-impactof-pandemic-life-on-physical-development-in-the-early-years (cyrchwyd Awst 2023).

Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I. a Taggart, B. (2004). The effective provision of pre-school education (EPPE) project technical paper 12: The final report-effective pre-school education. [Ar-lein] Gw. https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/18189/2/SSU-SF-2004-01.pdf (cyrchwyd Awst 2023).

Tracey, L., Bowyer-Crane, C., Bonetti, S., Nielsen, D., D'Apice, K. a Compton, S. (2022). The impact of the Covid-19 pandemic on children's socio-emotional wellbeing and attainment during the reception year. Education Endowment Foundation. [Ar-lein] Gw. https://educationendowmentfoundation.org.uk/projects-

and-evaluation/projects/the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-childrens-socioemotional-well-being-and-attainment-during-the-reception-year (cyrchwyd Mai 2025).

Tyrie, J., Crick, T., Lewis, H. a Knight, C. (2021). Measuring the Impact of COVID-19 on Early Education and Care in the UK: Perspectives of Teachers and Practitioners. https://cronfa.swan.ac.uk/Record/cronfa56384

Tyrie, J., Knight, C. a Borras, M. (2021). Astudiaeth Delphi i Ddeall yr Opsiynau sydd ar Gael a fydd yn helpu i Ganfod Effaith COVID-19 ar Blant o Dan 5 Oed, Ymdrin â'r Effaith Honno, neu ei Lliniaru. Llywodraeth Cymru. [Ar-lein] Gw. https://www.llyw.cymru/astudiaeth-delphi-ar-effaith-covid-19-ar-blant-dan-5-oed (cyrchwyd Mai 2025).

Vicary, S., Stone, K., McCusker, P., Davidson, G., a Spencer-Lane, T. (2020). "It's about how much we can do, and not how little we can get away with": Coronavirus-related legislative changes for social care in the United Kingdom. *International Journal of Law and Psychiatry*, 72, 101601. DOI: https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2020.101601

Waters-Davies, J., Davies, P., Underwood, C., a Lloyd-Williams, S. (2022). Exploring the impact of the Covid-19 pandemic on learners in Wales. https://repository.uwtsd.ac.uk/id/eprint/1827/ (cyrchwyd Mai 2025).

Werner, K., a Woessmann, L. (2023). The legacy of COVID-19 in education. *Economic Policy*, 38(115), 609–68. DOI: https://doi.org/10.1093/epolic/eiad016

Wilinski, B., Morley, A. a Wu, J.H.C. (2023). Reconceptualizing Family Engagement as an Improvisational Practice: Lessons from Pre-K Teachers' Practices During COVID-19. *Early Childhood Education Journal*, 1-12. DOI: https://doi.org/10.1007/s10643-023-01481-z

YouGov a Kindred (2022). School readiness: qualitative and quantitative research with teaching professionals. [Ar-lein] Gw. www.kindredsquared.org.uk/wp-content/uploads/2022/03/YouGov-Kindred-SquaredSchool-Readiness-Report-2022.pdf (cyrchwyd Awst 2023).